

ZDROJOVÝ MATERIÁL č. 8

Nirha Efendić – prežila masakru v Srebrenici, Bosne

„V čase genocídy som mala 15 rokov. Keďže srbské ozbrojené sily prepadli Srebrenicu, utekali sme do Potočari, aby sme tam skryli. Základňa OSN bola preplnená, tak sme sa schovali v blízkej fabrike. Môj otec a brat utiekli, aby sa pridali do zástupu, ale nemohli dosiahnuť mužov, ktorí už odišli. Povedali mi, že ich zajali srbské ozbrojené sily v kopcach okolo Srebrenice.

Moja mama a ja sme sa medzitým zdržiavali v prázdnej továrni spolu s tisíckami iných žien a detí počas troch dní. Nemali sme žiadne potraviny ani vodu. Na štvrtý deň nás srbská armáda naložila na autobusy a nákladné vozidlá, ktoré smerovali do slobodnej zóny. Cesta, ktorá trvá najviac hodinu, nám trvala štyri úmorné hodiny, a to vzhľadom na veľký počet žien a detí, ktoré bolo potrebné prepraviť.

Výčerpaná a s vysokou horúčkou som si vôbec neuvedomovala, čo sa okolo mňa deje. Keď sme prišli do slobodnej zóny, jasne si spomínam, že som počula výkriky prichádzajúce od rieky. Ani raz som sa však neobrátila, aby som sa pozrela, čo sa deje. Chcela som len ďalej kráčať dopredu, preč od chaosu a preč od zápachu smrti, ktorý ťažko visel vo vzduchu. Tie výkriky počujem aj dnes.

Po mesiaci sme sa dozvedeli, čo sa stalo s mojím otcom. Zadržovali ho v hangári v Kravici spolu s viacerými ďalšími mužmi a potom ho popravili. Jeho telesné pozostatky boli napokon identifikované v roku 2002 v masovom hrobe v Srebrenici a pochovali sme ho v roku 2004. Pred štyrmi rokmi sme dostali informáciu o mojom bratovi. Našlo sa len 25 % jeho telesných pozostatkov v sekundárnom masovom hrobe. Zabili ho v Zvorniku, len 19 dní pred jeho 20. narodeninami.

V čase skončenia konfliktu som už určite bola dospelá. Moja rodina bola doslova rozrezaná na polovicu – o môjho otca a brata sme prišli najstrašnejším spôsobom. Predsa som však pochopila, že život musí ísť ďalej. Mama ma zapísala do školy v Záhrebe v Chorvátsku a odišla do Nemecka ako utečenec.

Po skončení strednej školy som sa vrátila spolu s mamou do Bosny. Prenajali sme si byt v Sarajeve, kým som nevyštudovala, a potom sa moja matka vrátila do Srebrenice. Vždy som vedela, že sa vráti. Verí v spravodlivosť a chcela bojovať za to, čo jej oprávnené patrilo a patrí – jej domov. Bola som teda pevne rozhodnutá, že ju v tom podporím. Rozhodla som sa však zariadiť si život v Sarajeve: vydala som sa, mala som deti a pokúšala som sa ďalej žiť, ale vojna, a najmä genocída, ma naďalej

DOM EURÓPSKEJ HISTÓRIE

prenasleduje. Tento druh skúsenosti vás poznačí natoľko, že to nemožno opísať slovami. Vrátim sa do Srebrenice kedykoľvek, keď budem mať možnosť, a to nielen pre moju matku, ale aj pre mňa, – a pokúsím sa tak nájsť teraz určitý pokoj v spomienkach, ktoré sú poznačené chaosom krviprelievania a hrôzy.

Modlím sa, aby z mojich troch detí vyrástli milí a tolerantní ľudia. Chcem ich učiť, aby boli vždy pozorné voči tomu, čo sa okolo nich deje, a aby svoje rozhodnutia prijímali po rozumnom zvážení. Chcem im porozprávať o mojej minulosti, aby tak mohli spoznať svoju históriu. Ale teraz jednoducho chcem, aby si užívali šťastné a bezstarostné detstvo, čo je obdobie, keď sa môžu cítiť chránené v bezpečí vlastného domova.“

Zdroj: [Remembering Srebrenica](#)

Prepísanie mojej histórie ako človeka, ktorý prežil genocídu v Rwande, Nina Iliza

„Je opäť takmer apríl.

Moja stránka na Facebooku bude čoskoro zaplavená ľuďmi, ktorí vymenia svoje profilové fotografie za rwandský pamätník – jedinú sviečku – a aktualizujú svoj status slovami: „Nikdy nesmieme zabudnúť“. Pre mnohých ľudí je apríl mesiacom spomienky na rwandskú genocídu, je to mesiac vzdávania úcty tým, ktorí prišli o život. Pre mňa je však apríl len ďalším mesiacom, kedy sa pokúšam žiť bez spomienok na genocídu. Počas celého tohto mesiaca mi neustále pripomínajú, aby som nikdy nezabudla práve to, čo by som zabudnúť chcela.

V roku 1994 zabili moju matku. Bola som neďaleko, keď prosila vojakov, aby ušetrili jej život, a naťahovala ruky smerom ku mne, aby ukázala, že k nej patrí a že kvôli mne by sa nad ňou mali zľutovať. Prešlo dvadsať rokov a toto je najživší obraz a najjasnejšia spomienka, ktorá mi na moju matku zostala. Aj po dvadsiatich rokoch je pre mňa ťažké to prijať. Vždy, keď sa prinútim k tomu, aby som si sadla a rozmýšľala o tom, stávam sa tým malým dievčatkom, ktoré odtrhávajú od svojej prosiacej matky. Tak veľa som v apríli stratila – môjho brata zabili v ten istý deň ako moju matku a obeťami sa stali aj moji starí rodičia a ďalší rodinní príslušníci. Takže keď počujem slová „nikdy nesmieme zabudnúť“, pomyslím si: „Ako by som len mohla?“

Vždy som cítila, ako keby bol apríl mesiacom, v ktorom si ľudia spomínajú na to, aby vyjadrili súcit s tým, čo musím prekonávať po celý rok. Budúci mesiac už budete počuť viac hovoriť o filmoch ako Hotel Rwanda a Niekedy v apríli. Rwanda bude častejšie vyhľadávaná na Googli a počas tridsiatich dní sa bude diskutovať viac než zvyčajne o tejto krajine tisícich kopcov. Závidím tým, ktorí sa môžu zúčastňovať na spomienke genocídy len tridsať dní v roku, – tým, ktorým musia pripomínať, aby „nikdy nezabudli“. Závidím ľuďom, ktorí musia čítať knihy a učiť sa o tom, čo sa vtedy udialo. Závidím tým, ktorí počas zvyšných jedenástich mesiacov roka nežijú v sústavnej spomienke na genocídu. Aj po dvadsiatich rokoch je pre mňa ťažké zúčastniť sa na spomienkovej oslave a považujem za absurdné uverejniť na internete, alebo dokonca vysloviť vetu „nikdy nesmieme zabudnúť“, pretože už len spomínať je také trýznivé.

Dospela som však k poznaniu, že uznanie pravdy je prvým krokom k jej prijatiu. Zakrývanie moja utrpenie počas uplynulých dvadsiatich rokov mi nič neprinieslo. Nemôžem dovoliť, aby sa bolesť mojej minulosti stala aj bolesťou mojej budúcnosti. Považovala som za nevyhnutné nájsť spôsob, ako

DOM EURÓPSKEJ HISTÓRIE

prepísať moju históriu, aby sa tak rany mojej súčasnej osobnosti mohli začať hojiť. Rozhodla som prepísať to, že som stratila matku, ako objav novej nádeje pre mňa a moju krajinu. (...)“

Zdroj: [Nina Iliza, Huffington Post, 23. 3. 2014](#)

